

ლიდა ობოლაძე, ანა ფიფია
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო
lidaoboladze@yahoo.com
pipiaanna75@gmail.com
<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.35>

მოტივაცია და მოტივაციის ამაღლების საშუალებები

საკვანძო სიტყვები: მოტივაცია, შინაგანი და გარეგანი მოტივაცია.

მოტივაცია არის იმპულსი/სურვილი, შინაგანი პროცესი, რომელიც ადამიანს ქმედებებისაკენ უბიძგებს და ამ ქმედებებს გარკვეული მიზნის მიღწევისაკენ მიმართავს. მაგალითად, მოსწავლე, რომელიც ბევრს მეცადინეობს, კეთილსინდისიერად ეკიდება სასწავლო პროცესს, ორიენტირებულია კარგი ნიშნების მიღებაზე, შეიძლება დავახასიათოთ, როგორც მაღალმოტივირებული. მოტივაცია განაპირობებს მოსწავლის შესაძლებლობებისა და უნარების რეალიზებას. მოსწავლის მოტივაციას განსაზღვრავს მისი გარემო. ეს შეიძლება იყოს მშობლები, თანატოლები, მიმზიდველი სასწავლო გარემო. თუმცა, მოსწავლეების მოტივირების თვალსაზრისით, მასწავლებლის როლი ყველაზე მნიშვნელოვანია.

მოტივაციის ამაღლებაზე სისტემატური მუშაობა დიდწილად განაპირობებს მოსწავლეთა მაღალ აკადემიურ მოსწრებას და სასწავლო პროცესის სასიამოვნოდ და სახალისოდ წარმართვას (1,85).

გამოარჩევენ შინაგან და გარეგან მოტივაციას. განვიხილოთ მაგალითები.

სიტუაცია 1.

ინგლისური ენის გაკვეთილია. მასწავლებელს მოსწავლეებისთვის შემოაქვს ცხრილი, რომელშიც ჩასმულია სიტყვები, რომლებიც განეკუთვნება სხვადასხვა მეტყველების ნაწილს. ამის შემდეგ მასწავლებელი ინსტრუქციას აძლევს თითოეულ მოსწავლეს: „იფიქრეთ და გამოიცანით რომელ მეტყველების ნაწილს განეკუთვნება მოცემული სიტყვები“.

სქემა I

fly	teach	the	bad	or
your	horse	with	quickly	careful
learn	on	it	yours	because
that	good	now	pen	extremely

სიტუაცია 2.

მეორდება პირველი სიტუაცია, ოღონდ მასწავლებელი, იმის გარდა რომ მოსწავლეებს სთხოვს მეტყველების ნაწილების განსაზღვრას, გარკვეულ მოლოდინს უქმნის: „რომელი თქვენგანიც უფრო მალე გაართმევს თავს მოცემულ დავალებას, და ასევე საკუთარ მაგალითებში გამოიყენებს მოცემულ სიტყვებს, დაიმსახურებს უმაღლეს შეფასებას და გამოცხადდება დღევანდელი გაკვეთილის ლიდერად“.

ორივე შემთხვევაში მასწავლებელს ერთი მიზანი ამოძრავებს, აამაღლოს მოსწავლეებში მოტივაციის შეგრძნება. პირველი შემთხვევა შინაგანი მოტივაციის მაგალითის ნიმუშია. აქ პედაგოგი მოსწავლეებს უღვიძებს თავმოყვარეობას და მათ აზროვნებისკენ, ფიქრისკენ უბიძგებს. აქ განსაზღვრულია ის შინაგანი ინტერესი, რომელიც მოსწავლეს სიამოვნებას ანიჭებს. ეს სიამოვნება მის ქმედებებს დასახული მიზნისაკენ მიმართავს. აქ გარეშე ფაქტორები (ნიშანი, შექება, ჯილდო და სხვ.) თითქმის უმნიშვნელოა.

შინაგანი მოტივაცია არის კონკრეტული ქმედებისაკენ სწრაფვა, რომელიც შიგნიდან არის გამოწვეული ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილების თუ რაღაცის აღმოჩენის სურვილით (3, 57).

მეორე შემთხვევა სიტუაციურად იმავეს გვიამბობს, რასაც პირველი. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მასწავლებელი გარე ფაქტორის/ფაქტორების შემოტანით ცდილობს, მოსწავლეებში გაამძაფროს მიზნის მიღწევის სურვილი და მათი მოქმედებებიც აქეთ მიმართოს.

გარეგანი მოტივაცია არის კონკრეტული ქმედებისაკენ სწრაფვა, რომელიც გამოწვეულია გარე ფაქტორებით, გარკვეული ჯილდოს ან აღიარების მოპოვების სურვილით.

მიუხედავად იმისა, რომ მოსწავლეში შინაგანი მოტივაციის გაღვიძება აკადემიურ შედეგებზე განსაკუთრებით დადებით გავლენას ახდენს, აუცილებელია მასწავლებელი იყენებდეს გარეგანი მოტივაციის სტრატეგიებსაც.

მეცნიერთა უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ I-III კლასებში მოსწავლეთა დიდი ნაწილი შინაგანად არის მოტივირებული, თუმცა მესამე კლასიდან შინაგანი ინტერესი მნიშვნელოვნად კლებულობს და მოსწავლეები უფრო დიდ ანგარიშს უწევენ გარე ფაქტორებს, მაგალითად, წარმატების მიღწევას მხოლოდ იმ საგნებში, რომელიც უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გასაგრძელებლად სჭირდებათ (1, 105).

თუმცა, ზოგიერთ შემთხვევაში, გარე ფაქტორებიც უძლურია, რადგან მასალა რთულდება, მოსწავლეებისათვის უფრო მოსაწყენი ხდება საგაკვეთილო პროცესი და მოსწავლე კარგავს სწავლის მოტივაციას. სწორედ აქ იკვეთება მასწავლებლის განსაკუთრებული როლი, რომ იზრუნოს მოსწავლეებში როგორც შინაგანი, ასევე გარეგანი მოტივაციის ამაღლებაზე (2, 205). ასევე, მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა იცოდეს, რომ სწავლის მოტივაციის ამაღლება უკავშირდება მოსწავლის სხვა საჭიროებებს.

შინაგანი მოტივაციის ამაღლებისათვის მასწავლებლები სხვადასხვა სტრატეგიას მიმართავენ: დავალების მოსწავლეთა ინტერესების მიხედვით შერჩევა;

- გარკვეულ შემთხვევაში მათთვის არჩევანის უფლების მინიჭება;
- თავისი აზრით, თუნდაც საწინააღმდეგო მოსაზრების თამამად გამოხატვის შესაძლებლობა;
- თამაში ტიპის სახალისო აქტივობების ჩართვა სასწავლო პროცესში;

დავასახელებთ იმ სტრატეგიებს, რომლებსაც მასწავლებელმა შეიძლება მიმართოს გარეგანი ამაღლების მიზნით:

- გარკვეული ჯილდოს, საჩუქრის შეთავაზება კარგი ან გაუმჯობესებული შედეგებისათვის (მაგალითად, ყველაზე მაღალი ნიშანი, ან კონკრეტული ტექსტიდან გათავისუფლება და ა. შ.);
- წერილობითი ან სიტყვიერი შექება, რომელიც არის არა ზოგადად (მაგალითად, არა უბრალოდ „კარგი გოგო ხარ“, არამედ უფრო კონკრეტულად „ყოჩაღ, შენ ამ მასალის ცოდნა ნათლად დაგვანახე შენ მიერ შედგენილ წინადადებებში“);
- შეჯიბრების მოწყობა (კლასში, პარალელურ ჯგუფში ან სხვა სკოლების მოსწავლეებთან).

აქვე უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ მნიშვნელოვანია ნიჭიერი ბავშვების მოტივაცია. ხშირად ხდება, რომ ნიჭიერ ბავშვებს სწავლაში დაბალი შედეგები აქვთ, რისი ერთ-ერთი მიზეზიც სწორედ მოტივაციის არარსებობაა.

სიტუაცია 3

„უილიამ შექსპირის ცხოვრების“ შესწავლის დაწყებისას, მოსწავლეები მასწავლებელს ეწუწუნებიან და უკმაყოფილებას გამოთქვამენ, რომ ტექსტი საკმაოდ დიდი და რთულია. მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს შინაგანი ან გარეგანი მოტივაციის სტრატეგია.

გთავაზობთ ორ ვარიანტს:

1. სანამ მასწავლებელი ტექსტის ახსნას დაიწყებდა, გადაწყვიტა ბავშვებისათვის შექსპირის პიესებზე გადაღებული ვიდეოფილმები ეჩვენებინა; გაეცნო მათთვის იმდროინდელი ცხოვრების შესახებ. მასწავლებელმა შეგნებულად გადაუხვია სასწავლო გეგმას და ორი-სამი გაკვეთილის განმავლობაში ტექსტის ახსნა არ დაუწყია. მესამე გაკვეთილის ბოლოს, მოსწავლეები დაინტერესდნენ და თვითონ მოითხოვეს ტექსტის შესწავლა.

2. მასწავლებელი მოსწავლეებს დაპირდა, რომ ვინც ყველაზე კარგად ისწავლიდა ტექსტს, დააჯილდოვებდა შექსპირის პიესებით. ამის შემდეგ მოსწავლეები მონდომებით შეუდგნენ ტექსტის შესწავლას.

როგორც მაგალითი გვიჩვენებს, „უილიამ შექსპირის ცხოვრების“ შესწავლისას მოტივაციის ორივე სტრატეგია წარმატებული აღმოჩნდა. თუმცა, თუ მოსწავლეს ხშირად ვპირბედით ჯილდოს, ანუ გარეგანი მოტივირების გზას მივმართავთ, შეიძლება ამ გზით შინაგანი მოტივაცია თანდათან დაუქვეითდეს და ყოველთვის ჯილდოს, ნიშნის ან სხვა რამის საფასურად გააკეთოს კონკრეტული დავალება. კვლევები მიუთითებენ, რომ როდესაც მასწავლებლები ხშირად იყენებენ გარეგან მოტივაციას, სხვა შემთხვევაში მოსწავლეები გულგრილები ხდებიან სწავლის მიმართ.

ჩატარდა ექსპერიმენტი: გამოიყენეს თამაში სკოლის ბავშვებთან, რომელიც მოსწავლეებს ძალიან მოეწონათ. ცოტა ხნის შემდეგ თამაშში წარმატებულ ბავშვებს საჩუქრები დაურიგეს. შემდეგ შეწყვიტეს. მათ ჩამოუყალიბდათ განწყობა, რომ ისინი უკვე არა გართობის მიზნით, არამედ საჩუქრებისათვის თამაშობდნენ.

პედაგოგმა მოტივაციის ორივე ფორმას უნდა მიმართოს. აქ მოსწავლის ხასიათი, მისი ბუნება და ასაკი გადამწყვეტ როლს თამაშობს (4, 103). ზოგს გარეგანი მოტივაციის ფორმები უფრო მეტი ენთუზიაზმით ადავსებს, ვიდრე შინაგანი. ამიტომაც, როგორც წესი, სწორედ მათი შეზავებითა და ვარიანტებით მიიღწევა სასურველი, მაქსიმალური შედეგი.

აქედან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ:

- პედაგოგი სისტემატურად და გეგმაზომიერად უნდა მუშაობდეს მოტივაციის ამაღლებაზე. ამ ტიპის სამუშაოები მას მიზნობრივად და თანმიმდევრულად უნდა ჰქონდეს დაგეგმილი სასწავლო პროგრამებში;
- პედაგოგმა მოტივაციის ორივე ფორმას უნდა მიმართოს. თუმცა ყურადსაღებია ის ფაქტი, რომ შინაგანი მოტივაცია ბევრად უფრო მდგრადია და მოსწავლეთა განვითარებას განსაკუთრებით უწყობს ხელს;
- მოტივაციის ამაღლებისათვის მასწავლებელმა მრავალგვარ სტრატეგიას შეიძლება მიმართოს, მაგრამ ყოველთვის უნდა ითვალისწინებდეს ასაკობრივი ჯგუფისა და კონკრეტული მოსწავლის ხასიათის თუ მუშაობის სტილის თავისებურებებს.

მოტივაციის ამაღლების მნიშვნელოვანი საშუალებაა პიროვნული ურთიერთობები. შეიძლება გამოვყოთ რამდენიმე კარგი პიროვნული ურთიერთობების დამყარებაში:

სამართლიანობა

სანამ მოსწავლე არ დაინახავს, რომ მასწავლებელი სამართლიანია ისეთი გადაწყვეტილებების მიღების დროს, როგორცაა დავალების რაოდენობა, აკადემიური მოსწრების შეფასება, მოსწავლეთა დახმარება, დისციპლინური საკითხების განსჯა და ა. შ. მოსწავლე ვერ მოეწონება ის.

გარეგნობა. მოწესრიგებული და დახვეწილი მასწავლებელი, მოსწავლეებს შთააგონებს პატივისცემას არა მხოლოდ კონკრეტული პიროვნების, არამედ იმ საგნის მიმართაც, რომელსაც იგი ასწავლის.

იუმორი. თავისუფალი, გახსნილი, იუმორისტული რეაქციები გარკვეულ სიტუაციებში მასწავლებელს ხიბლს სძენს, აახლოებს მოსწავლესთან.

თავაზიანობა. თავაზიანობის გამოვლენა პატივისცემის დაფიქსირების ყველაზე მკაფიო შესტია და ხელს უწყობს სიმპათიის გაღვივებას.

სიხალისე. მოსწავლე-მასწავლებლის ურთიერთობა უკეთ წარიმართება, როდესაც მასწავლებელი არის სადა, ხალასი ადამიანი, რომლის ნაამბობიც პიროვნულ გამოცდილებებს, შეგრძნებებს ეყრდნობა.

ურთიერთობების აღდგენა. სადამსჯელო ღონისძიების გატარება ურთიერთობას ჩიხში აქცევს. ამგვარი ქმედებების შემდეგ უმნიშვნელოვანესია მოსწავლემ იცოდეს, რომ მასწავლებელი ყოველთვის მზადაა, გადადგას პირველი ნაბიჯი ურთიერთობის აღდგენისაკენ.

აქტიური მოსმენა. აქტიური მოსმენა ნიშნავს რეაგირებას, კითხვების დასმას, პოზიტიურ გამოხმაურებას მოსწავლეების ნააზრევზე, როცა მასწავლებელი მოსწავლეს აგრძნობინებს, რომ მათი პოზიცია მას ესმის.

მაშასადამე, კარგი პიროვნული ურთიერთობების ჩამოყალიბებით მასწავლებელი ხელს უწყობს მოსწავლეში ღირსების გრძნობის ამაღლებას და მოტივაციის გაზრდას.

ლიტერატურა

1. Armstrog, T. (2000). Multiple intelligences in the classroom (2nd ed).
2. Berk, L. E. (2002). Infants, children, and adolescents (4th ed). Boston, M A. Allyn - Bacon.

3. Noddings, N. (2007). *Philosophy of Education*. Colorado: Westview Press.
4. Santrock, J. W. (2001). *Child development* (9th ed.). Boston: M A: McGraw-Hill.

Lida Oboladze, Ana Pipia

Akaki Tsereteli State University

pipiaanna75@gmail.com

lidaoboladze@yahoo.com

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.35>

Motivation and Ways to Increase Motivation

Abstract

The article highlights major points in the significance of increasing students' motivation, also, of obtaining strategies and powers of motivation. Motivation is an impulse, a desire, the inner process of having a tendency to cause a person to act in a particular way to achieve a desirable goal in life. A student who works hard, who deals with the work in a refreshingly appealing way throughout the academic year and who is orientated towards getting high points, can be characterized as highly-motivated. Accordingly, motivation reflects students' abilities and aptitudes to work in a successful way. The surrounding, including parents, peers, attractive academic atmosphere also defines students' motivation. However, teachers are supposed to play major role in giving students high motivation.

Key words: motivation, Internal and external motivation.